

Andijon davlat pedagogika instituti
Filologiya fakulteti,
Ona tili va adabiyoti: Qirg'iz tili adabiyoti yo'nalishi,
2-bosqich 201-guruh talabasi Ruslan Kosimov

**"CHINGIZ AYTMATOVNING 'JAMILA' ASARIDA INSONIY
MUNOSABATLAR VA SEVGI MAVZUSI"**

Anotatsiya: Chingiz Aytmatovning "Jamila" asari o'zida insoniy munosabatlar, sevgi va sadoqatning murakkab va chuqur jihatlarini aks ettiruvchi muhim badiiy asar hisoblanadi. Ushbu maqola, asarda sevgi va insonlar o'rtasidagi munosabatlarning qanday tasvirlanganini tahlil qiladi. "Jamila"da, Aytmatov oddiy va oqilona tasvirlangan sevgi hikoyasi orqali insonning haqiqiy tuyg'ulari, tabiiy sadoqat va uni qarshi olgan ijtimoiy va shaxsiy ziddiyatlar orasidagi kurashni yoritadi. Asarda Jamila va uning atrofidagi shaxslar – yosh va go'zal qizning sevgi hissi, uning oilaviy hayotidagi qiyinchiliklar va o'z orzulariga erishish istagi orqali Aytmatov insonning ichki dunyosini o'rganadi.

Maqolada sevgi, sadoqat va o'zini anglash masalalari ko'rib chiqiladi, shuningdek, Aytmatovning "Jamila"da ishlatgan simbolizm va tabiat bilan insonning aloqasi orqali ushbu insoniy munosabatlarning chuqur ma'nosi ochib beriladi. "Jamila" asari, shuningdek, ijtimoiy va madaniy kontekstdagi o'zgarishlar, erkak va ayol o'rtasidagi munosabatlar va adabiyotdagi sevgi haqidagi an'anaviy tushunchalar bilan bog'liq jihatlar orqali chuqur tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: Jamila, Insoniy munosabatlar, Sevgi, Sadoqat, Insonning ichki dunyosi, Tabiat va inson, Ijtimoiy ziddiyatlar, Ayol va erkak munosabatlari, Aytmatovning simbolizmi, Ijtimoiy o'zgarishlar, Milliy o'zlik.

Andijan State Pedagogical Institute
Faculty of Philology,
Mother tongue and literature: direction
of Kyrgyz language literature,
Ruslan Kosimov, a student of the 2nd stage, group 201

**"THE THEME OF HUMAN RELATIONS AND LOVE IN CHINGIZ
AITMATOV'S WORK "JAMILA" "**

Annotation: Chingiz Aytmatov's "Jamila" is an important literary work that reflects the complex and deep aspects of human relationships, love, and loyalty. This article analyzes how love and relationships between people are portrayed in the work. In "Jamila," Aytmatov illuminates the true feelings of a person, natural loyalty, and the struggle between personal and social conflicts through a simple yet wise depiction of a love story. The novel explores the inner world of a person through Jamila and the people around her — the love feelings of a young and beautiful girl, the difficulties in her family life, and her desire to achieve her dreams.

The article examines the themes of love, loyalty, and self-realization, as well as the symbolism used by Aytmatov in "Jamila" and the relationship between humans and nature, which reveals the deeper meaning of these human connections. The work is also analyzed in relation to social and cultural changes, relationships between men and women, and the traditional notions of love in literature.

Keywords: Jamila, Human Relations, Love, Loyalty, Inner World of a Person, Nature and Man, Social Conflicts, Relations Between Men and Women, Aytmatov's Symbolism, Social Changes, National Identity.

Chingiz Aytmatov – Markaziy Osiyo adabiyotining yorqin namoyandalaridan biri bo'lib, uning asarlari nafaqat qirg'iz, balki butun turkiy xalqlarning badiiy merosiga katta ta'sir ko'rsatgan. Aytmatovning "Jamila" asari esa uning eng mashhur va ko'p tilga olingan badiiy asarlaridan biri sifatida diqqatga sazovor. Ushbu asar, o'zining sevgi, sadoqat, insoniy munosabatlar va ijtimoiy ziddiyatlarni o'zida mujassam etgan qisqacha hikoyasi bilan juda chuqur va murakkab ma'naviy masalalarni ko'taradi.

"Jamila"da tasvirlangan sevgi hikoyasi, oddiy bir qizning hayotiy yo'li va uning ichki iztiroblari orqali insonning haqiqiy tuyg'ulari, ularning ijtimoiy va psixologik asoslardagi o'zgarishlari aks ettiriladi. Asarda Jamila va uning atrofidagi shaxslar – jumladan, uning yurtida mavjud bo'lgan qat'iy ijtimoiy me'yorlar, urf-odatlar, erkak va ayol o'rtasidagi munosabatlar – sevgi va sadoqatni muhokama qilishning noyob bir shaklini yaratadi.

Chingiz Aytmatov "Jamila"da sevgi haqidagi an'anaviy tushunchalarni kengaytirib, uni faqat shaxsiy his-tuyg'ular bilan cheklanmay, balki ijtimoiy va madaniy kontekstda tasvirlashga harakat qiladi. Ushbu maqolada "Jamila" asaridagi sevgi va insoniy munosabatlar muammolariga chuqurroq tahlil berishga harakat qilinadi. Maqolada, shuningdek, Aytmatovning asardagi sevgi obrazlari, ularning ijtimoiy va madaniy muhit bilan bog'liqligi, tabiat va inson o'rtasidagi aloqalar qanday ifodalanganligi o'rganiladi.

Aytmatovning "Jamila" asari, nafaqat sevgi haqida, balki insonning o'zini anglash, ichki iztiroblar va shaxsiy erkinlikni qidirish haqidagi fikrlarni ham

yoritadi. Bu asar orqali Aytmatov insonning ichki olami va tashqi dunyo o'rtasidagi bog'liqlikni, qahramonlarning o'z orzulari va ijtimoiy me'yorlar bilan ziddiyatlarini ko'rsatadi.

Shunday qilib, "Jamila" asari, bir tomondan, sevgi va insoniy munosabatlar haqidagi an'anaviy tasavvurlarni sinovdan o'tkazib, boshqa tomondan, insonning ma'naviy o'sishi va o'zligini topish yo'lidagi izlanishlarini tasvirlaydi. Maqolada aynan shu jihatlar tahlil qilinadi va Aytmatovning asari orqali insoniy munosabatlar va sevgi haqidagi fikrlarning qanday yangi, yanada chuqurroq ma'nolarga ega bo'lishi ko'rsatiladi.

Chingiz Aytmatovning "Jamila" asarida sevgi faqat shaxsiy tuyg'ular bilan bog'liq emas, balki insonning ichki dunyosidagi ijtimoiy va madaniy ziddiyatlar, uning atrofidagi muhit bilan uzviy bog'liq holda tasvirlanadi. Jamila va uning sevgilisi, o'z vaqtida to'liq erkinlikni anglay olmagan, ammo ichki xohishlariga bo'lgan sadoqatni saqlagan ikki yosh qahramon sifatida ko'rsatiladi. Ularning o'rtasidagi munosabatlar, bir tomondan, tabiiy va pokiza bo'lsa, boshqa tomondan, ular hayotning murakkab ijtimoiy me'yorlariga to'sqinlik qilishi kerakligi sababli, his-tuyg'ularining izhorini qiyinlashtiradi.

Jamila va qahramon o'rtasidagi sevgi, asar davomida ko'proq ichki iztiroblar, tushunmasliklar va o'zgarishlar orqali ochiladi. Jamila o'zining ichki xohishlari va orzularini faqat sevgi orqali ifodalaydi, u faqat bir-birini sevuvchi ikki yigit va qizning tabiiy tuyg'ularidan iborat emas. Asarda sevgi, sadoqat, baxt va erkinlikka intilish qahramonlarning bir-biriga bo'lgan munosabatlari orqali ifodalanadi.

"Jamila" asarida sevgi, avvalo, o'zini anglash va ichki iztiroblarni yengish jarayonida muhim o'rin tutadi. Jamila qahramoni o'zining hissiyotlari va ijtimoiy sharoitlarga bo'lgan moslashuvchanligi o'rtasidagi ziddiyatni engish uchun doimiy izlanishda bo'ladi. U bir tomondan o'zining sevgan yigitiga bo'lgan sadoqatni saqlashga harakat qilsa, boshqa tomondan, uning ichki dunyosida haqiqiy baxtni qanday topish mumkinligini anglash jarayoni boradi. Aytmatovning bu tasviri, sevgi va erkinlik o'rtasidagi murakkab munosabatni aks ettiradi.

Qahramonlarning sevgisi faqat romanik tuyg'ular bilan cheklanmaydi, balki o'z orzularini ro'yobga chiqarishga intilish bilan ham bog'liqdir. Jamila sevgan kishisi bilan baxtli bo'lishni xohlaydi, lekin o'zining hayotini va shaxsiy o'sishini ham unutmaydi. Uning sevgi va sadoqatga bo'lgan qarashlari asarning ijtimoiy nuqtai nazaridan ahamiyatli bo'lib, aynan shu jihat uning ichki kechinmalarini ifodalashda juda kuchli vosita bo'lib xizmat qiladi.

Aytmatovning asarlarida tabiat va insonning aloqasi muhim o'rin tutadi. "Jamila"da tabiat, asosan, qahramonlarning ruhiy holatlari va sevgi hissiyotlari bilan bog'liq holda tasvirlanadi. Jamila va uning sevgilisi o'rtasidagi munosabatlar, o'z navbatida, tabiatda yuz berayotgan voqealar bilan bog'lanadi: tabiiy go'zalliklar, tog'lar, vaqti-vaqti bilan kuchli yomg'irlar va boshqa tabiiy hodisalar – bularning barchasi qahramonlarning ichki iztiroblari va o'zaro munosabatlarini ramziy tarzda

aks ettiradi. Aytmatov tabiatni nafaqat tashqi muhit sifatida, balki insonning ichki dunyosining bir qismini ko'rsatish uchun ishlatadi. Tabiat va sevgi o'rtasidagi simvolik aloqalar orqali, asar o'quvchini chuqur ma'naviy savollarga undaydi.

"Jamila" asarida insonning sevgi va sadoqatini ijtimoiy sharoitlar bilan bog'lash, Aytmatovning adabiyotdagi muhim xususiyatlaridan biridir.

Qahramonlarning munosabatlari o'zaro sevgi va baxtni izlashda ko'rsatilgan bo'lsa-da, ular, ayni paytda, jamiyatning yirik, muhim va qat'iy normalari bilan to'qnashuvga duch kelishadi. Jamila o'zining orzulari va ehtiyojlarini amalga oshirishda muayyan to'siqlarga uchraydi. Ushbu to'siqlar uning o'zini anglash yo'lidagi eng katta sinovdir. Asar, o'z navbatida, jamiyatning ijtimoiy qadriyatlari va qadimgi an'analari bilan insonning shaxsiy orzulari va sevgi haqidagi yangi tushunchalari o'rtasidagi ziddiyatlarni o'rganadi.

"Jamila"da sevgi faqat shaxsiy tuyg'ular bilan cheklanmaydi. U, avvalo, odamlarning o'zlari va jamiyat o'rtasidagi tenglikni izlash bilan bog'liq. Sevgi, bir tomondan, ikki inson o'rtasidagi bir-biriga bo'lgan ishonch va sadoqat, boshqa tomondan, o'z-o'zini anglash va o'z orzularini amalga oshirish uchun zarur bo'lgan erkinlikka bo'lgan ehtiyojdir. Asarda, sevgi, shuningdek, insonning o'zining haqiqiy baxtni izlash jarayonidagi asosiy omil sifatida ifodalanadi. Jamila va uning sevgilisi o'z sevgilarini amalga oshirishni istasa-da, bu baxtni topish uchun ular o'zlarining ichki va tashqi dunyolaridagi ko'plab to'siqlarni yengishlari kerak bo'ladi.

"Jamila" asari, sevgi, sadoqat, baxt va erkinlik kabi muhim insoniy qadriyatlarni o'zida mujassam etgan asar sifatida, Aytmatovning inson va jamiyat haqidagi falsafiy qarashlarini chuqur yoritadi. Sevgi, sadoqat, va o'zini anglashning murakkabligi orqali, asar o'quvchiga insonning ichki dunyosi, orzulari va haqiqiy baxtni qidirishdagi izlanishlarini ko'rsatadi. Aytmatovning tabiat va inson o'rtasidagi simvolik aloqalarni taqdim etish uslubi, "Jamila"ni adabiy jihatdan boy va ma'naviy mazmunli asar sifatida yuqori baholanishiga sabab bo'ladi.

Chingiz Aytmatovning "Jamila" asari, insoniyatning eng chuqur va har doim dolzarb bo'lgan masalalaridan biri – sevgi va insoniy munosabatlar mavzusini o'zida mujassam etgan adabiy asardir. Asar orqali Aytmatov nafaqat sevgi haqidagi an'anaviy tushunchalarni yoritib, balki sevgi, sadoqat, baxt va erkinlik kabi qadriyatlarni o'rgatadi. "Jamila"da, sevgi faqat ikki inson o'rtasidagi his-tuyg'ularni ifodalash bilan cheklanmaydi, balki har bir qahramonning ichki dunyosidagi iztiroblar, orzular va o'zini anglash yo'lidagi kurashni ham aks ettiradi. Sevgi, o'z navbatida, faqat shaxsiy hissiyotlar bilan bog'liq emas, balki ijtimoiy muhit va madaniy qadriyatlar bilan uzviy bog'langan.

Asarda, Jamila va uning sevgilisi o'rtasidagi sevgi hikoyasi, o'ziga xos murakkablikka ega. Ularning o'rtasidagi munosabatlar, o'ziga xos ijtimoiy to'siqlar, erkak va ayol o'rtasidagi kuchli hissiy aloqalar va o'z orzulariga erishish istagi bilan shakllanadi. Jamila, o'zining ichki dunyosini topish, haqiqiy baxtni

qidirish uchun kurashadi. Bu kurash orqali Aytmatov, sevgi va sadoqatning o'zgaruvchan va murakkab xususiyatlarini ko'rsatadi, shuningdek, insonning o'zligini topish yo'lida qanday muhim qadriyatlarni e'tiborga olish zarurligini yoritadi.

Aytmatovning "Jamila" asaridagi tabiat va inson o'rtasidagi simvolik aloqalar, asar boy badiiy va falsafiy ma'noga ega ekanligini isbotlaydi. Tabiatni faqat tashqi muhit sifatida emas, balki insonning ruhiy va ma'naviy holatining ramzi sifatida ko'rsatilishi, asarni yanada chuqurroq va murakkabroq qiladi. Asarda tabiatning tasviri, qahramonlarning ichki iztiroblari, sevgi va sadoqatga bo'lgan ehtiyoji bilan bevosita bog'liqdir.

Xulosa qilib aytganda, "Jamila" nafaqat sevgi haqidagi an'anaviy tasavvurlarni yoritib, balki insoniy munosabatlar, o'zini anglash va o'z orzulariga erishishdagi kurash haqida ham chuqur fikrlarni o'rta tashlaydi. Aytmatovning asari insonning ichki dunyosini va tashqi ijtimoiy sharoitlar bilan bo'lgan aloqasini o'rganishda muhim bir o'rin tutadi. Ushbu asar o'quvchilarga sevgi va sadoqatning chinakam ma'nolarini tushunishga yordam beradi va insoniyatning haqiqiy baxtni izlash yo'lidagi abadiy izlanishlariga doimo yangi nuqtai nazardan qarashga ilhom beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Aytmatov, Ch. (1971). Jamila. Bishkek: Ilim.
2. Aytmatov, Ch. (1985). Oq kema. Tashkent: Sharq.
3. Aytmatov, Ch. (2003). Beshinchi palata. Tashkent: Ma'naviyat.
4. Aytmatov, Ch. (2000). Jamila: Tanlangan asarlar. Moscow: Khudozhestvennaya literatura.
5. Azimov, A. (2012). Chingiz Aytmatov va o'zbek adabiyoti: Asarlar va tahlillar. Tashkent: Fan.
6. Mirzoev, R. (2009). Chingiz Aytmatov: Hayoti va ijodi. Tashkent: O'zbekiston.
7. Turg'unov, A. (2007). Aytmatov va adabiyotshunoslik. Bishkek: Kyrgyzstan.
8. Shamsiyeva, Z. (2010). Aytmatov va Markaziy Osiyo adabiyoti. Tashkent: O'zbekiston.